

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของมนุษยชาติ เป็นผลงานของความพยายามที่จะตอบปัญหาพื้นฐานที่มนุษย์สงสัยเกี่ยวกับตนเอง

มนุษย์ในสมัยโบราณมีความรู้และขีดความสามารถจำกัด เขาจึงไม่สามารถรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองและวัฒนธรรมของตน เพื่อใช้อธิบายปัญหาและข้อสงสัยต่าง ๆ ได้ แต่มนุษย์ย่อมหาทางออกให้กับตนเองเสมอ และการหาทางออกให้กับปัญหาที่มนุษย์สงสัยแต่ไม่สามารถอธิบายได้นั้น มักออกมาในรูปของเทพนิยายและคติพื้นบ้านต่าง ๆ ที่กล่าวถึงต้นกำเนิดหรือที่มาของบรรพบุรุษ และประวัติความเป็นมาของชนเผ่าตน เช่นในหนังสือ Genesis ซึ่งเป็นคัมภีร์ทางศาสนาของชาวยิวและคริสต์ ได้กล่าวถึงกำเนิดของโลกและจักรวาล การสร้างมนุษย์และสรรพสิ่งบนโลกอย่างละเอียด ความพยายามที่จะอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สงสัยได้กลายมาเป็นความเชื่อทางศาสนาในที่สุด¹

เทพนิยายที่กล่าวถึงต้นกำเนิดหรือที่มาของบรรพบุรุษ ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Myth ซึ่งมีผู้ให้ความหมายและคำแปลไว้หลากหลาย แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอใช้คำว่า "ปรัมปรานิยาย" โดยมีความเชื่อว่าปรัมปรานิยายซึ่งเป็นต้นกำเนิดของความเชื่อและพิธีกรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับการรวมกลุ่มทางชาติพันธุ์ รวมถึงรูปแบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคมด้านอื่น ๆ

¹ ยศ สันตสมบัติ, จากวานรถึงเทวดา : มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยามาร์กซิสม์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530) หน้า 1.

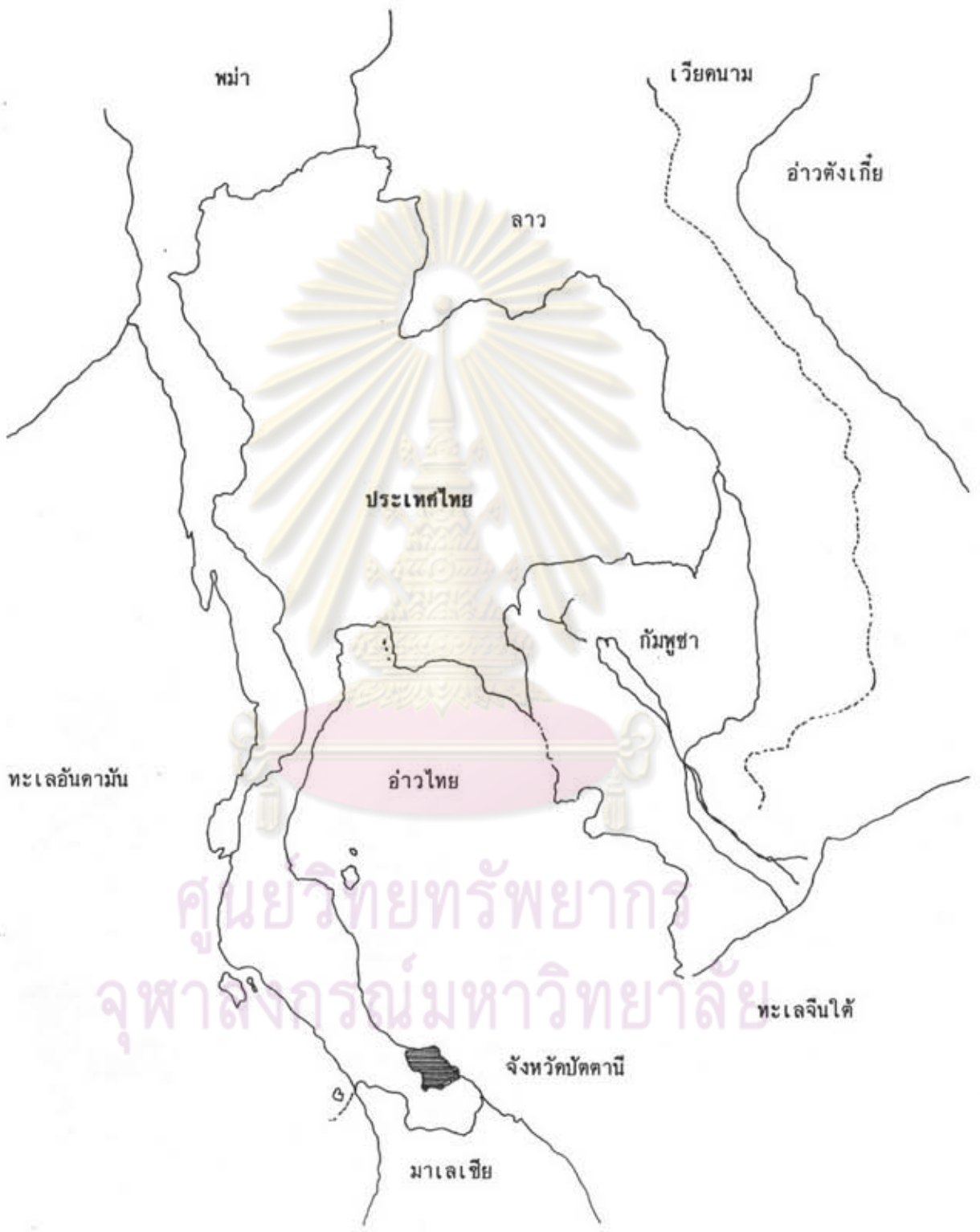
ปริมปรานีสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อสภาพของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้โดยการตีความให้เข้ากับเงื่อนไขความเป็นไปในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้นำปริมปรานีมาเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษา รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์มุสลิมเป็นชนส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ทั่วไปทั้งจังหวัด กับกลุ่มชาวจีนซึ่งเป็นชนส่วนน้อยและอาศัยอยู่เฉพาะในเขตเมืองเท่านั้น

ดินแดนที่อยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศไทย อันได้แก่ จังหวัด ยะลา ปัตตานี สตูล นราธิวาสและสงขลา หรือที่เรียกรวมกันว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดปัตตานี ครั้งหนึ่งเคยเป็นรัฐอิสระประกอบด้วย ยะลา ปัตตานี นราธิวาส มีฐานะเป็นเมืองท่าสำคัญที่เจริญรุ่งเรือง เป็นถิ่นอาศัยของชาวมลายูมุสลิม ภายหลังเมื่อรัฐปัตตานีถูกผนวกเข้าเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของไทยมีการจัดการปกครองเข้าไปแทนที่ระบบดั้งเดิม และเมื่อไทยเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบเทศาภิบาลมาเป็นการปกครองส่วนภูมิภาค รัฐปัตตานีจึงกลายมาเป็น 3 จังหวัดตั้งเช่นในปัจจุบัน จังหวัดปัตตานีประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นมาเลย์มุสลิมประมาณ 76.95%² ซึ่งถือว่าเป็นคนไทยสัญชาติไทย มีสิทธิเท่าเทียมกับคนไทยทั่วประเทศ แต่พวกเขาถูกจัดอยู่ในกลุ่มของชนส่วนน้อย ซึ่งหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างไปจากชนส่วนใหญ่ของประเทศ

² การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะขอใช้คำ ชนส่วนใหญ่/ชนส่วนน้อย แทนคำ ชนกลุ่มใหญ่/ชนกลุ่มน้อย เนื่องจากเล็งเห็นว่า การใช้คำ ชนกลุ่มใหญ่/ชนกลุ่มน้อย ส่วนใหญ่จะใช้ในความหมายทางการเมืองการปกครอง ชนกลุ่มใหญ่หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจและมีจำนวนมาก ชนกลุ่มน้อย หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีอำนาจ มีจำนวนน้อย สำหรับประเทศไทยแล้ว ชนกลุ่มใหญ่คือชาวไทย และชนกลุ่มน้อยคือ ชนกลุ่มอื่นที่นอกเหนือไปจากชาวไทย เช่น ชาวจีน ชาวเขามลายูมุสลิม เป็นต้น (โปรดอ่านเพิ่มเติมใน "รอยร้าวในสังคมไทย บูรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ") ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า ชนส่วนใหญ่/ชนส่วนน้อย ซึ่งจะหมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดปัตตานีเท่านั้น โดยมีได้ใช้ให้แสดงความหมายเกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครองประเทศ

² มหาดไทย, กระทรวง. เอกสารประกอบการบรรยายสรุปของจังหวัดปัตตานี
(ปัตตานี : ที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี, 2535), หน้า 39.

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงสถานที่ตั้งประเทศไทยและจังหวัดปัตตานี

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

"กลุ่มชาติพันธุ์คือ กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกระเหรี่ยง คนจีน คนลาว เป็นต้น"³

นอกจากชาวมุสลิมซึ่งเป็นส่วนส่วนใหญ่ของจังหวัดปัตตานีแล้ว ยังมีกลุ่มคนไทยนับถือศาสนาพุทธอีกประมาณ 21.79%⁴ ในกลุ่มคนไทยเหล่านี้มีชาวจีนปะปนรวมอยู่ด้วย ชาวจีนเหล่านี้ถูกจัดให้เป็นชนส่วนน้อยของประเทศอีกเช่นเดียวกันแต่ต่างจากชาวมุสลิมตรงที่ชาวจีนอพยพมาจากเมืองจีนแต่ชาวมุสลิมมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในดินแดนแห่งนี้ ชาวจีนเริ่มอพยพเข้าสู่จังหวัดปัตตานีเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16 โดยกลุ่มแรกที่เข้ามาถึงปัตตานีในช่วงทศวรรษ 1560-1570 คือ หลินเต้า-เจียน⁵ หรือ ลิ่มเต้าเคียนนั่นเอง ชาวจีนกลุ่มนี้ได้ปรากฏเป็นเรื่องราวอยู่ในปรัมปรานิยายที่กล่าวถึงการเข้ามาของลิ่มเต้าเคียน ลิ่มกอเหนี่ยว สองพี่น้อง ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ณ ที่แห่งนี้ มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างมัสยิดกรือเซะและอาคารที่ก่อกำกับมัสยิดอีกด้วย ปัจจุบันลูกหลานของ ลิ่มเต้าเคียนและลิ่มกอเหนี่ยวอาศัยอยู่บริเวณชุมชนหมู่บ้านกรือเซะ นับถือศาสนาอิสลาม มีวิถีการดำเนินชีวิตแลดูเช่นชาวมุสลิมในเกือบทุกด้าน ณ ที่นี้ ผู้วิจัยขอเรียกพวกเขาว่าเป็นชาวมุสลิมเชื้อสายจีน ส่วนชาวจีนที่อาศัยอยู่บริเวณเขตเมืองนั้นเป็นกลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานหลังจากการเข้ามาของลิ่มเต้าเคียน ที่กล่าวเช่นนั้นเพราะหลังจากการเดินทางเข้ามาสู่ปัตตานีของลิ่มเต้าเคียนและพรรคพวกแล้ว ปรากฏว่า หลักรฐานบันทึกเรื่องราวของชาวจีนในปัตตานีขาดช่วงหายไปอย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากปรัมปรานิยายลิ่มกอเหนี่ยว กล่าวไว้ว่า สมัยพรรคพวกของลิ่มเต้าเคียนได้พากันตั้งรกรากที่ปัตตานี และเปลี่ยนศาสนาหันไปนับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นถ้าชาวจีนกลุ่มในเมืองเป็นลูกหลานที่สืบเชื้อสายมาจากลิ่มเต้าเคียนแล้วจะต้องนับถือศาสนาอิสลาม ดังเช่นชาว

³ อมรา พงศ์านิชย์, วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 156.

⁴ มหาดไทย, กระทรวง. เอกสารประกอบการบรรยายสรุปของจังหวัดปัตตานี 2535, หน้า 39.

⁵ จี วิลเลียม สกินเนอร์, สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์, แปลโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคนอื่น ๆ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2529), หน้า 3.

มุสลิม เชื้อสายจีนที่หมู่บ้านกรือเซะ แต่ชาวจีนในเมืองยังคงมีความเชื่อและวิถีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีของจีนอยู่

บันทึกหลักฐานเรื่องราวของชาวจีนปรากฏขึ้นอีกครั้งในพ.ศ.2424 โดย William Cameron ได้บันทึกเรื่องเกี่ยวกับพลเมืองในปัตตานีไว้ว่า "พลเมืองของเมืองปัตตานีประกอบด้วยชาวมลายู ชาวจีน และชาวสยาม มีประมาณ 3-4 พันคน (ค.ศ.1881)"⁶ และจากการศึกษาสังคมจีนในประเทศไทยของ G.W. Skinner ได้กล่าวว่า ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นช่วงที่ชาวจีนอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากที่สุด ประมาณหนึ่งหมื่นคน ตั้งหลักแหล่งกระจายระจายในทุกภาคของแผ่นดินสยาม⁷ ซึ่งตรงกับการศึกษาสถาปัตยกรรมจีนในเมืองปัตตานีของ วสันต์ ชีวะสาธน์ สันนิษฐานว่า อาคารจีนที่ยังคงหลงเหลือในปัจจุบันบริเวณ "หัวตลาด" น่าจะสร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประมาณรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งสถาปัตยกรรมในสมัยนั้นยังคงยึดรูปแบบเดิมจากเมืองจีน⁸ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าชาวจีนในเมืองอพยพเข้ามาเมื่อประมาณรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) และสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง

กรือเซะ คือชื่อมัสยิดซึ่งเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม มัสยิดกรือเซะสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายมีอายุเก่าแก่มากกว่า 300 ปี เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน รูปแบบของเสา ช่องประตูและหน้าต่างมีลักษณะเป็นวงโค้งแหลมตามแบบสถาปัตยกรรมโกธิคในยุโรป ส่วนบริเวณโดมและหลังคาที่ยังก่อสร้างไม่เสร็จ มัสยิดแห่งนี้ปัจจุบันตั้งอยู่ที่บ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลูโล๊ะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ห่างจากตัวเมืองไปประมาณ 6 กิโลเมตร โดยเส้นทางสายปัตตานี-นราธิวาส มัสยิดกรือเซะเป็น โบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เรื่องราวการก่อสร้างมัสยิดมีอยู่ในปรัมปรานิยายที่กล่าวอ้างถึงความเป็นมาของ

⁶วสันต์ ชีวะสาธน์, สถาปัตยกรรมจีนในเมืองปัตตานี (ปัตตานี : ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2529) หน้า 29.

⁷จี วิลเลียม สกินเนอร์, สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์, หน้า 12.

⁸วสันต์ ชีวะสาธน์, สถาปัตยกรรมจีนในเมืองปัตตานี หน้า 33.

กลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์มุสลิมและจีน ในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอธิบายถึงสาเหตุที่มีสยิดก่อสร้างไม่เสร็จสมบูรณ์ซึ่งเป็นสาเหตุที่มีความสำคัญก่อให้เกิดข้อสงสัยและต้องการที่จะศึกษาวิจัย เพื่อทำความเข้าใจสายสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมมาเลย์มุสลิมและจีน โดยใช้ปริัมปราณิยายเป็นเครื่องมือในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสอง ซึ่งมีปริัมปราณิยายเล่าขานถึงการเข้ามา การตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกันไป และเนื้อหาของปริัมปราณิยายของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองต่างก็มีความคาบเกี่ยวกัน ตลอดจนในเรื่องของการประกอบพิธีกรรม ชาวจีนมีพิธีกรรมสืบเนื่องมาจากปริัมปราณิยายเรื่อง เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ภายหลังจากพัฒนากลายเป็นพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัด ทั้ง ๆ ที่ชาวจีนเป็นชนส่วนน้อย ในขณะที่ชาวมมาเลย์มุสลิมเป็นชนส่วนใหญ่กลับประกอบพิธีกรรมเฉพาะในกลุ่มของตนเท่านั้น นอกเหนือไปจากความพยายามในการอธิบายปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์มุสลิมและจีน ปริัมปราณิยาย พิธีกรรมแล้ว ประวัติศาสตร์บอกเล่ายังเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะสามารถทำให้เราเข้าใจถึงพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสอง ได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขสำคัญของการอ้างความเหนือกว่าทางประวัติศาสตร์ (Historical Supremacy) ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกผนวกเข้ากับการอ้างความชอบธรรมเหนือท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่อยู่เบื้องหลังแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างชาวมมาเลย์มุสลิมและชาวจีน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทของปริัมปราณิยายที่มีต่อการธำรงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์มุสลิมและชาวจีน โดยผ่านทางปริัมปราณิยาย
3. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยภายนอกอันมีผลทำให้โครงสร้างลัดส่วนของปริัมปราณิยายและพิธีกรรมที่สะท้อนวัฒนธรรมมาเลย์และวัฒนธรรมจีนให้ปรากฏ ในรูปแบบดังที่เป็นไปในปัจจุบัน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงบทบาทของปริัมปราณิยายในแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงพิธีกรรมซึ่งเป็นส่วนสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์

ดังนั้น แนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษาจึงประกอบไปด้วยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปรัมปรานิยาย กลุ่มชาติพันธุ์และพิธีกรรมดังต่อไปนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปรัมปรานิยาย

เป็นเวลานานมาแล้วที่นักมานุษยวิทยามีความสนใจศึกษาในเรื่องของปรัมปรานิยาย นักคิดในยุคแรกที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อแนวคิดทางมานุษยวิทยา คือ Sir James Frazer (1854-1941) Frazer ให้ความสนใจศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเขียนไว้ในหนังสือเรื่อง The Golden Bough (1890) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อในลัทธิโบราณของกรีกและในสังคมดั้งเดิมเชิงวิวัฒนาการ และ Franz Boas (1858-1942) สนใจศึกษาประวัติศาสตร์เฉพาะกรณี (Historical particularism) การศึกษาในแนวนี้มีความเกี่ยวข้องกับปรัมปรานิยายซึ่ง Boas ให้แง่คิดไว้ว่า ปรัมปรานิยายทุกสำนวนมีความสำคัญทั้งสิ้น สะท้อนให้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ชนธรรมนิยมประเพณีในสังคม ทั้ง Frazer และ Boas ต่างก็มีความสำคัญต่อแนวความคิดของ B. Malinowski ในเวลาต่อมา การศึกษาปรัมปรานิยายนั้นมีแนวคิดทฤษฎีในการนำมาวิเคราะห์หลากหลายทฤษฎีด้วยกัน แต่ทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์มากที่สุดคือ ทฤษฎีการหน้าที่นิยม (Functionalism) เพราะแนวคิดนี้สามารถทำให้มองเห็นภาพของปรัมปรานิยายได้อย่างชัดเจนในช่วงขณะใดขณะหนึ่ง

Bronislaw Malinowski (1884-1942) ให้ความหมายของปรัมปรานิยายไว้ว่า "เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ซึ่งคนในยุคปัจจุบันหรือสังคมดั้งเดิมถือว่าเป็นเรื่องจริงเกี่ยวข้องกับกำเนิดของปรากฏการณ์ธรรมชาติและประเพณีของสังคมนั้น ๆ โดยบุคคล สิ่งของ หรือเรื่องราวเป็นเรื่องสมมติ ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นเรื่องจริง"⁹ จากการศึกษาปรัมปรานิยายของชาวเกาะโทรบเรียนด์ (Trobriand) Malinowski ได้ประมวลแนว

⁹ Malinowski, Magic, Science, Religion and Other Essays. USA: Double day Anchor Books. (1948) : 101, อ้างถึงใน ปรีติดา เจลิมเผ่า กอนันตกุล. คำโครงความคิดเรื่อง โครงสร้างในการศึกษานิทานปรัมปราของ โคลด เลวี สเตราส์. วารสารธรรมศาสตร์ 17 (มิถุนายน) : 45-70.

ความคิดเกี่ยวกับปรัมปรานิยายไว้ในหนังสือ Myth in Primitive Psychology (1926) ว่า การที่จะศึกษาปรัมปรานิยายอย่างละเอียดและทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งนั้น จะต้องพิจารณา รวมถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ที่เชื่อถือ การจัดระเบียบทางสังคม สภาพแวดล้อม เพราะ Malinowski เห็นว่า ปรัมปรานิยายเป็นเรื่องเล่าที่มีความพิเศษตรงที่แฝงไว้ด้วยความศักดิ์สิทธิ์ แสดงให้ปรากฏออกมาในรูปของพิธีกรรม กฎเกณฑ์ทางศีลธรรม การจัดระเบียบทางสังคม เสมือนเป็นกฎบัตรหรือ "Charter Myth" ในสังคมนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการ ดำรงชีวิตของชนดั้งเดิม และการที่ปรัมปรานิยายสามารถสืบทอดได้มาจนถึงปัจจุบันนี้เพราะ ปรัมปรานิยายได้แสดงถึงความจริงในระดับหนึ่งที่มีความยิ่งใหญ่เหนือไปจากสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิต ประจำวัน ดังนั้นการศึกษาของ Malinowski จึงมุ่งประเด็นไปที่บทบาทหน้าที่สำคัญของ ปรัมปรานิยายที่มีต่อพฤติกรรมการรวมกลุ่มหรือการจัดองค์กรทางสังคม ปรัมปรานิยายนั้นมิใช่ ประวัติศาสตร์ แต่ถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการบางอย่างเช่น การ แสดงความยิ่งใหญ่ของกลุ่ม หรือให้ความชอบธรรมแก่สิ่งผิดปกติ (anomalous) ถึงแม้ว่า ปรัมปรานิยายจะไม่ใช่ประวัติศาสตร์ แต่เราสามารถสร้างภาพประวัติศาสตร์ (reconstruct) ได้จากปรัมปรานิยาย โดยอาศัยเนื้อเรื่องและข้อเท็จจริงทางสังคมประกอบ เช่น ที่ Malinowski กล่าวถึงต้นกำเนิดของมนุษย์ตามความเชื่อของชาวโทรเบรียนต์ว่า มนุษย์นั้นเกิดมาจากพื้นดินโดย ทางปล่อง โดยแต่ละปล่องจะมีมนุษย์ขึ้นมา 1 คู่ จับจองที่ดินสร้างสัญลักษณ์แก่ชุมชนและแบบแผน การทำมาหากินเป็นการอธิบายการกำเนิดและสิทธิในการครอบครองที่ดินของชนเผ่า แต่ในสังคม มีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นซึ่งได้รับการอธิบายจากปรัมปรานิยายว่า เกิดมีหลุมหรือ ปล่องพิเศษแทนที่จะมีบรรพบุรุษของตระกูล (clan) ออกมาตระกูลเดียวกลับมีออกมา 4 ตระกูล และมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน ดังนั้นในปัจจุบันชาวโทรเบรียนต์จึงมีกลุ่มชนที่แตกต่างกัน จาก เรื่องเล่าอาจมีความเป็นไปได้ว่าวัฒนธรรมของชาวโทรเบรียนต์มีลักษณะของการสังสมที่เกิดจาก การอพยพของกลุ่มต่างๆ ทายอดกันเข้ามาสู่ดินแดนแห่งนี้ ปรัมปรานิยายต่างๆ ของชาวโทรเบรียนต์ อาจนำมาตั้งสมมติฐาน ในการสร้างภาพประวัติศาสตร์ของชาวโทรเบรียนต์ได้ ถึงแม้ว่าจะไม่รู้ ความเป็นไปที่เกิดขึ้นก็ตาม นอกจากนี้ปรัมปรานิยายยังมีลักษณะที่น่าสนใจบางประการ กล่าวคือ ปรัมปรานิยายอาจถูกปรับหรือเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงที่ผิดไปจากเนื้อหาของ ปรัมปรานิยายเดิม ลักษณะที่เกิดจากการที่ตระกูลเจ้าของที่ดินหรือเป็นใหญ่อยู่แต่เดิมนั้นถูก ตระกูลซึ่งมาจากที่อื่นเป็นตระกูลใหญ่หรือมีฐานะอำนาจสูงกว่าเข้ามามีอิทธิพลเหนือตระกูลเจ้า ของชุมชนเดิม ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดปรัมปรานิยายที่พยายามจะให้ความเป็นธรรมแก่สถานการณ์

ใหม่ ปรีมปราเนียนายจะแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงที่ขัดแย้งและความคิดที่คัดค้านกัน แต่ความขัดแย้งนี้ถูกกลบเกลื่อนโดยเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ได้รับการแต่งเติมเสริมเข้าไป การศึกษาเรื่องในลักษณะนี้จะทำให้สามารถสร้างภาพประวัติชุมชนขึ้นมาได้บ้าง แต่คงไม่สามารถเชื่อถือได้ทั้งหมด กล่าวโดยสรุปแล้วสิ่งที่สำคัญของปรีมปราเนียนายสำหรับคนพื้นเมืองแล้วไม่ใช่เรื่อง โททก ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ที่ตายไปแล้ว แต่เป็นเรื่องของความเป็นจริงที่ยิ่งใหญ่กว่าความเป็นจริงในปัจจุบัน และมีบทบาทหน้าที่สำคัญในวัฒนธรรม โดยทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1.1 อธิบายเรื่องราวในสิ่งที่มนุษย์ไม่รู้
- 1.2 เพื่อการแสดงออก ประมวลความเชื่อออกมาเป็นภาษาสัญลักษณ์
- 1.3 จัดระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อควบคุมพฤติกรรมมนุษย์
- 1.4 รับรองความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม

การวิเคราะห์ปรีมปราเนียนายของ Malinowski เป็นการวิเคราะห์เชิงการหน้าที่ต่อการดำรงอยู่ของสังคม อย่างไรก็ตาม ยังมีแนวคิดในเชิงโครงสร้างนิยม (Structuralism) ซึ่งควรนำมาศึกษาควบคู่ไปกับแนวคิดการหน้าที่นิยม นักคิดในแนวนี้มีมากมายหลายท่าน แต่ที่จะขอนำแนวคิดมาใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้คือ แนวคิดของ Claude Levi-Strauss แนวความคิดของ Levi-Strauss ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีภาษาศาสตร์โครงสร้าง (Structural Linguistics) ซึ่งเป็นการศึกษาภาษาในฐานะที่เป็นระบบสัญลักษณ์เพื่อที่จะค้นหาหลักในการจำแนกแยกแยะเสียงในภาษาของมนุษย์ วิเคราะห์หน่วยของภาษา พยายามหากฎเกณฑ์ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษา หลักการนี้เองที่ Levi-Strauss นำมาวิเคราะห์ปรีมปราเนียนายในแง่ที่ปรีมปราเนียนายเป็นสัญลักษณ์ และพยายามค้นหาความหมาย กฎเกณฑ์ที่แอบแฝงอยู่ โดยมองว่าปรีมปราเนียนายเป็นคำหรือประโยคต่าง ๆ ของภาษาเช่นเดียวกับที่นักภาษาศาสตร์โครงสร้างพยายามจะค้นหาโครงสร้างของภาษา Levi-Strauss พยายามที่จะค้นหาโครงสร้างที่เป็นเงื่อนไขกำกับให้ปรีมปราเนียนายต่าง ๆ ปรากฏขึ้นในลักษณะที่เป็นอยู่ สำหรับ Levi-Strauss แล้ว ปรีมปราเนียนายคือ กระบวนการคิดแบบดั้งเดิม (Primitive Thinking) มีฐานะเป็นศาสตร์หรือปรัชญาของชนดั้งเดิม มีตรรกที่ซับซ้อน อันเป็นผลมาจากสติปัญญาและความคิดของมนุษย์ที่มีลักษณะเป็นสากล ไม่ว่าจะเป็ชนดั้งเดิมหรือชนที่มีอารยธรรมแต่สิ่งที่ทำให้ชนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันคือ ภาษาหรือสัญลักษณ์ ซึ่งเข้าไปแทนที่การรับรู้โดยประสาทสัมผัสอย่างละเอียด เช่น

ความสามารถมองเห็นดาวบางดวงได้ในเวลากลางวัน การรู้จักคุณและโทษของต้นไม้ในบริเวณที่อาศัยอยู่อย่างละเอียด ปัจจุบันเราได้ทดแทนสิ่งเหล่านี้โดยอาศัยภาษาสัญลักษณ์เข้ามาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้

Levi-Strauss วิเคราะห์ปรัมปรานิยายโดยกล่าวถึงลักษณะเด่นว่า เนื้อเรื่องของปรัมปรานิยาย มักเป็นสิ่งที่เกินจริง เป็นไปไม่ได้ ชัดกับหลักความจริง อย่างไรก็ตาม สามารถพบปรัมปรานิยายที่มีลักษณะดังกล่าวได้จากทุกส่วนของโลก บางส่วนของปรัมปรานิยายทำให้รู้สึกถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตเป็นสิ่งเดียวกับที่กำลังเกิดในปัจจุบัน อาจเรียกได้ว่าเป็นภาษาที่สร้างทั้งความเป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต นอกจากนี้ยังมีการตั้งข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ ถึงแม้ว่าจะมีการแปลผิด ๆ ถูก ๆ อย่างไรก็ตาม ก็ยังสามารถที่จะจับใจความได้เสมอ เพราะปรัมปรานิยายจะเสนอสิ่งที่ซ้ำ ๆ ซาก ๆ กันหลายต่อหลายครั้ง แต่มีรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันไป สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ปรัมปรานิยายเป็นภาษาสัญลักษณ์ที่ต้องค้นหาความหมาย กฎเกณฑ์ที่แอบแฝง ถ้าหากสามารถถอดรหัสลับที่ซ่อนอยู่ภายใต้โครงสร้างของปรัมปรานิยายได้แล้ว ก็จะพบโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสากล Levi-Strauss เชื่อว่าปรัมปรานิยายเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายได้ โดยมีโครงสร้างภายในที่ลึกลงไป ดังนั้นหน้าที่ของนักมานุษยวิทยา คือ จะต้องหาโครงสร้างนี้ให้ได้ โดยแบ่งเนื้อหาของปรัมปรานิยายออกเป็นหน่วยย่อยลงไป (ประโยคเล็ก ๆ) ค้นหาหลักความสัมพันธ์ของหน่วยต่าง ๆ เหล่านี้ และหลักที่นำมาช่วยในการวิเคราะห์คือ หลักการคู่ของสิ่งตรงกันข้าม (Binary Opposition) ได้แก่ ชาว-ดำ ดิน-ฟ้า ตี-เลว เป็นต้น

แนวความคิดของ Levi-Strauss แตกต่างจาก Malinowski ตรงที่ Malinowski นั้น มุ่งเน้นหาการหน้าที่ (function) ของปรัมปรานิยายด้วยการแยกแยะปรัมปรานิยายออกเป็นประเภทต่าง ๆ สำหรับ Levi-Strauss ไม่ต้องการแยกประเภทของปรัมปรานิยาย แต่ต้องการค้นหาและแยกแยะระดับความคิดแบบปรัมปรานิยาย หรือ "Levels of Mythological Thought" แนวความคิดของ Levi-Strauss มักถูกโจมตีว่าเป็นความคิดที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน และมีความคลุมเครือสูงมาก ไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจนในการค้นหาความสัมพันธ์ของประโยค จึงทำให้ไม่ทราบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลที่ออกมานั้นมีความเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด สำหรับในการ

ศึกษาครั้งนี้ ไม่ได้นำแนวคิดของ Livi-Strauss มาวิเคราะห์อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยนำมาเป็นเพียง แนวทางในการพิจารณาเนื้อหาของปรัมปรานิยายเท่านั้น

การศึกษาปรัมปรานิยายเพื่อนำไปเชื่อมโยงเข้ากับความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์นั้น จำเป็นต้องใช้แนวคิดการหน้าที่นิยม เพราะสามารถอธิบายข้อมูลให้เกิดความกระจ่างได้มากและใช้แนวคิดโครงสร้างนิยมช่วยเสริมในบางส่วน อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวคิดนี้เป็นการศึกษาของสังคมในลักษณะที่หยุดนิ่ง คงที่ จุดนี้จะทำให้การวิเคราะห์ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ของสังคมได้อย่างครอบคลุม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะนำการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์เข้ามาเชื่อมโยงด้วยในระดับหนึ่ง ประวัติศาสตร์ที่จะกล่าวถึงนี้ไม่ใช่การศึกษาประวัติศาสตร์ที่เป็นทางการ แต่เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เน้นการแสดงออกของกลุ่มคนในท้องถิ่น เรื่องราวที่ถ่ายทอดจากคำบอกเล่าของคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งอยู่ในรูปของเทพนิยาย ปรัมปรานิยาย นิทานพื้นบ้าน ฯลฯ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นสิ่งที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างอดีตและปัจจุบันของผู้คนในท้องถิ่น ทำให้ผู้คนเหล่านั้นมีสำนึกถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นร่วมกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์ของสังคมให้เกิดขึ้นมา

"ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นประวัติศาสตร์ที่สะท้อนทัศนคติของกลุ่มคนเกี่ยวกับอดีตของตนเอง ปฏิกริยา ต่อสภาวะแวดล้อมและปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมทางความคิดของกลุ่มคนนั้น สามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบันได้"¹⁰

การนำความสัมพันธ์ระหว่างอดีตและปัจจุบันมาเชื่อมโยงเข้าสู่ความซับซ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอดีต-ปัจจุบัน ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าการรับรู้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์เป็นตัวกำหนดโครงสร้างและรูปแบบความสัมพันธ์ในปัจจุบัน หรืออีกนัยหนึ่งองค์ประกอบเนื้อหาทางประวัติศาสตร์เป็นผลผลิตจากโครงสร้างและรูปแบบความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ ในปัจจุบัน การนำประวัติศาสตร์เข้ามาเชื่อมโยงจะทำให้การวิเคราะห์แตกต่าง

¹⁰ธิดา สาระยะ, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2529), หน้า 37.

ไปจากเดิมที่มีความเชื่อว่า "สังคมที่มีความหลากหลายของกลุ่มนั้นเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ภายใต้การกำหนดของประวัติศาสตร์"¹¹

1.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์

"กลุ่มชาติพันธุ์" เป็นคำที่นักมานุษยวิทยาใช้ในการจำแนกกลุ่มมนุษย์ชาติที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้อาจตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน หรือแยกกันอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ใกล้กันหรืออยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันจะมีการติดต่อหรือมีการกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ขึ้น ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นที่สนใจของนักมานุษยวิทยามาเป็นเวลานานหลายทศวรรษแล้วและส่วนใหญ่การศึกษาที่กระทำกันจะเป็นในเรื่องของการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) โดยมีพื้นฐานมาจากความเชื่อที่ว่า เมื่อกลุ่มบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน มีการติดต่อกันโดยตรงเป็นระยะเวลาต่อเนื่องกัน จะเป็นผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ขึ้นกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดหรือทั้งสองกลุ่ม แนวความคิดนี้มีอิทธิพลมากในช่วงทศวรรษที่ 1930-1960 นอกจากนี้ยังมีงานของ G.W. Skinner ซึ่งเป็นงานที่ศึกษาชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย งานชิ้นนี้มีอิทธิพลกับบรรดานักวิชาการไทยและต่างประเทศที่ศึกษาสังคมจีนในประเทศไทยอย่างมาก

Skinner มองว่าชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจะถูกกลืนเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรมไทย กลายเป็นคนไทยในที่สุด การอธิบายเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาข้อสงสัยบางประการว่า การผสมผสานที่เกิดขึ้นกับชาวจีนในประเทศไทยนั้นเป็นไปได้แค่ในระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น โดยเกี่ยวข้องกับเงื่อนไขของสภาวะสังคมบางประการ เราจะพบว่าปัจจุบันชาวจีนในประเทศไทยก็ยังคงดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของพวกเขาไว้ได้ เช่น ประเพณีปฏิบัติต่าง ๆ ที่ยังคงมีการสืบทอดกันอยู่ หรือในอีกแง่มุมหนึ่ง จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นผลให้

¹¹Pornchai Tarkulwaranont, "Wang Thong: A Study of History, Civic Identity and Ethnicity in a Thai Market Town" (Master of Philosophy, University of Kent at Canterbury, 1987), P.18

สังคมไทยก้าวเข้าสู่ความทันสมัยตามแบบอย่างวัฒนธรรมตะวันตก ทั้งชาวไทยและชาวจีนต่างก็ปรับตัวเองเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงมีอาจกล่าวได้ว่า ชาวจีนถูกผสมผสานกลมกลืนเข้าสู่สังคมไทยอย่างแท้จริง

จากข้อเท็จจริงทางสังคมและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในขณะนี้ชี้ให้เห็นว่า ควรจะมีการพิจารณาทบทวนแนวคิดเรื่องการผสมผสานกลมกลืนกันใหม่ ไม่ว่าจะเป็นกรณีการเกิดชนวนการเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองของชนส่วนน้อย ในดินแดนสหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวีย เดิม ที่กลุ่มชาวเซิร์บได้พยายามใช้นโยบายชาตินิยมกำจัดชนชาติมุสลิมในบอสเนียและชาวโครแอท หรือชนวนการไออาร์เอแห่งไอร์แลนด์ที่ต้องการแยกตัวเองออกจากเครือจักรภพอังกฤษ "เท่าที่ผ่านมา ยังไม่อาจจะกล่าวว่ามีทฤษฎีในการศึกษาผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรม เนื่องจากการสร้างนัยทั่วไปไม่มีอุปสรรคมาก เพราะว่าปรากฏการณ์มักจะเกิดในสถานการณ์ที่เงื่อนไขแตกต่างกันมากมายเปรียบเทียบไม่ได้¹² โดยเหตุผลของความคลางแคลงในเรื่องนี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านพยายามแสวงหาทฤษฎีในการอธิบายแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์นอกเหนือไปจากการผสมผสานกลมกลืน เช่น การใช้ศาสนา ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เข้ามาอธิบายแบบแผนความสัมพันธ์ และการศึกษาในครั้งนี้นับพิจารณาจากเงื่อนไขทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Consciousness) เป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ทำให้การผสมผสานกลมกลืนดำเนินไปได้ยากหรือไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย ดังนั้น การทำความเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์ครั้งนี้จึงใช้แนวคิดในเรื่องของชาติพันธุ์ (Ethnicity) ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการสร้าง ความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลให้เกิดเอกลักษณ์และต้องการรักษาความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไว้เกี่ยวกับแนวคิดนี้ผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายท่าน ดังนี้

William G. Sumner (1940) ให้ความหมาย Ethnicity ว่าเป็นความรู้สึก ร่วมกันระหว่างคนในกลุ่ม รักพวกพ้องมีเป้าประสงค์ร่วมกัน ก่อให้เกิดกลุ่มเขา (Out Group) กลุ่มเรา (In Group) พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกภายในกลุ่มเขาและกลุ่มเราย่อมจะมี

¹² จีวีวรรณ ประจวบเหมาะ, "กลุ่มชาติพันธุ์". ในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชา สังคมศึกษา 4 หน่วยที่ 1-8 (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525), หน้า 208.

ความแตกต่างกัน การมีความรู้สึกร่วมกันในวิถีการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในกลุ่มเราจะสร้างให้เกิดความรู้สึกในเชิงชาติพันธุ์นิยม (Ethnocentrism) เป็นการกำหนดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับ สิ่งต่างๆ โดยมีกลุ่มของตนเป็นบรรทัดฐานที่จะไปวัด ประเมินความคิดเห็นในวัฒนธรรมของกลุ่มเขาหรือกลุ่มอื่น

Eugene Obidinski (1978) พิจารณาชาติพันธุ์ในแง่มุมมองของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลภายในกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

1. บุคคลทุกระดับในกลุ่มมีบรรพบุรุษร่วมกัน แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด
 2. มีประวัติศาสตร์อันยาวนานร่วมกัน
 3. มีความรู้สึกเป็นพวกพ้อง มีสถานภาพทางสังคมเท่าเทียมกัน เชื้อชาติเดียวกัน
- บุคคลภายนอกจัดให้เป็นกลุ่มเดียวกัน

Dictionary of The Social Sciences (1977) ให้คำจำกัดความชาติพันธุ์ใน 2 ความหมาย คือ

1. การเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์
2. ความรู้สึกร่วมกันของบุคคล

ถึงแม้ว่าจะมีผู้ให้คำจำกัดความชาติพันธุ์ไว้หลากหลาย แต่สิ่งหนึ่งที่มีร่วมกัน คือ ความรู้สึกของบุคคลในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความล้าเกินกว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่ม มีความแตกต่างไปจากกลุ่มอื่น แนวความคิดชาติพันธุ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ สามารถนำมาใช้อธิบายการดำรงอยู่ของกลุ่ม ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอันนำไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายในสังคม ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดของผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์มาใช้ในการอธิบายหลายท่าน โดยคำนึงถึงประเด็นที่สอดคล้องและเหมาะสมดังต่อไปนี้

Abner Cohen (1974) เสนอว่า กลุ่มชาติพันธุ์จะต้องเป็นกลุ่มคนที่มีแบบแผนทางพฤติกรรมบางอย่างร่วมกัน มีระบบสังคมร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยมีการกระทำระหว่างกัน (Social Interaction) กับสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนและกลุ่มอื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน

ส่วนในเรื่องของชาติพันธุ์นั้น Cohen เสนอว่าลักษณะทางชาติพันธุ์จะปรากฏให้เห็นเด่นชัดในกรณีของสังคมที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย เป็นรูปแบบสำคัญแสดงถึงปฏิกริยาระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ มีความเกี่ยวข้องกันองค์ประกอบทางจิตวิทยา ประวัติศาสตร์ การเมืองและเศรษฐกิจ ลักษณะทางชาติพันธุ์จะนำไปสู่ความเข้าใจในสัญลักษณ์ พฤติกรรม ตลอดจนรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ

เมื่อพิจารณาแนวคิดของ Cohen จะพบว่ายังไม่ครอบคลุมการอธิบายลักษณะทางชาติพันธุ์อย่างชัดเจน เป็นการมองลงไปในเรื่องของวัตถุวิสัยหรือลักษณะภายนอกของกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนการจัดระเบียบทางสังคม แตกต่างจากความคิดของ Barth ซึ่งเน้นไปที่ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลกำหนดความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์

Frederic Barth (1969) ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์พบว่า ลักษณะเฉพาะในแต่ละกลุ่มนั้น ไม่ใช่วัตถุทางวัฒนธรรม แต่เป็นเรื่องของอาณาเขตทางชาติพันธุ์ (Ethnic Boundary) โดยเสนอว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งรกรากอยู่ในบริเวณเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะของการแบ่งอาณาเขต อาณาเขตทางชาติพันธุ์สามารถพิจารณาได้จากลักษณะทางวัฒนธรรม ถ้ากลุ่มชาติพันธุ์อ้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกไว้ได้แล้ว จะเป็นเสมือนสัญญาณบอกให้ผู้ที่ เป็นสมาชิกและบุคคลภายนอกทราบถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีอาณาเขตพื้นที่ที่แน่นอน การรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มก็คือ การมีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ร่วมกัน ซึ่งจะมีผลต่อการกระทำระหว่างกัน โดยสมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นผู้ตัดสินและกำหนดบทบาทค่านิยมของกลุ่มขึ้นเอง

Charles F. Keyes (1982) ได้สรุปแนวความคิดที่ใช้เป็นมาตรการในการพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์ว่า จะต้องใช้ความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่ม การที่สมาชิกมีความรู้สึกต้องการสืบทอดวัฒนธรรม ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การปฏิบัติตามแบบแผน ประเพณีและวัฒนธรรมนี้ ได้แก่ ภาษา ศาสนา ปรัมปรานิยายที่กล่าวถึงความเป็นมาของบรรพบุรุษ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ สร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและต้องการสืบทอดเอกลักษณ์นี้ต่อไป การพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์นั้นจะต้องพิจารณาในระดับบุคคล บุคคลนั้นจะเป็นผู้ตัดสินได้เองว่า เขาเป็นสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ใด โดยอาศัยปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณา

นอกจาก Keyes ยังได้พิจารณาความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยแยกออกเป็น 2 รูปแบบคือ แบบที่กลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียง ในบริเวณเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน และแบบที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอยู่ในลักษณะส่วนใหญ่และชนส่วนน้อย จะเป็นไปได้ในกรณี กลุ่มชาติพันธุ์อยู่ใกล้กันแต่เข้ากันไม่ได้ จะพบว่าเป็นเพราะวัฒนธรรมสองวัฒนธรรมเข้ากันไม่ได้ วัตถุประสงค์ทางการเมืองไม่ตรงกัน และต่างกลุ่มต่างไม่ยอมกัน ความเข้ากันไม่ได้นี้ก่อให้เกิด ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม¹³

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (2525) ได้กล่าวสรุปแนวความคิดในการดำรงชาติพันธุ์ (Ethnicity) ว่าเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ แนวทางวิเคราะห์ การดำรงชาติพันธุ์นั้นสามารถทำได้ใน 2 ระดับคือ ระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ในระดับบุคคลนั้น จะมุ่งไปที่กระบวนการการกระทำระหว่างกันของบุคคลที่ต่างชาติพันธุ์กัน ความสำนึกนี้เกิดขึ้น ในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ส่วนในระดับกลุ่มนั้นพิจารณาจากกลไกที่ทำหน้าที่ในการควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม เช่น กฎเกณฑ์ข้อห้ามในการแต่งงานกับคนนอกกลุ่ม เป็นต้น

1.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

การศึกษาความสัมพันธ์ของปรัมปรานิยายของกลุ่มชาติพันธุ์จำเป็นต้องนำพิธีกรรม เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากพิธีกรรมที่ปรากฏขึ้นส่วนหนึ่งนั้นมีที่มาจากปรัมปรานิยาย และยังเป็นกลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดเอกภาพขึ้นในกลุ่มสังคม พิธีกรรมเป็นการแสดงให้เห็นถึงรูปแบบและ กระบวนการความสัมพันธ์ของปัจเจกชนในสังคม กำหนดพฤติกรรมให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน การทำความเข้าใจในเรื่องของพิธีกรรมได้ศึกษาจากแนวคิดของนักมานุษยวิทยา ดังต่อไปนี้

¹³ C.F. Keyes (ed.), *Ethnic Change*. (Seattle: University of Washington Press (1982) : 12-13. อ้างถึงใน อมรา พงศ์านิชย์, วัฒนธรรมศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. (พระนคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย 2533), หน้า 157.

Emile Durkheim (1917) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับรูปแบบพื้นฐานทางศาสนา และการจัดระเบียบทางสังคมไว้ว่า ถ้าค้นหารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ระหว่างความศักดิ์สิทธิ์กับชีวิตในสังคม ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกฎเกณฑ์การโต้ตอบระหว่างปรากฏการณ์ทั้งสองชุดนี้ได้แล้ว จะทำให้เข้าใจถึงโครงสร้างสังคมอันสลับซับซ้อนได้ เพราะองค์ประกอบศาสนานั้นเป็นสิ่งที่มีความมากกว่าความคิดความเชื่อในปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ และมีองค์ประกอบสำคัญที่จะให้คุณค่า สามารถนำมาปฏิบัติได้ ทำหน้าที่สะท้อนความรู้สึกภายในของบุคคลที่มีต่อกลุ่มของเขา Durkheim แบ่งปรากฏการณ์ทางศาสนาออกเป็น 2 ประเภท คือ ความเชื่อ ซึ่งเป็นเรื่องของระบบความคิด และพิธีกรรมอันเป็นลักษณะพิเศษในการแสดงออกต่อความเชื่อมั่น Durkheim อธิบายถึงปรากฏการณ์ทางสังคมว่าไม่ควรกล่าวเพียงสาเหตุหรือความเป็นเหตุเป็นผลเท่านั้น แต่ควรจะอธิบายถึงหน้าที่ของสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมประกอบไปด้วย หน้าที่ของสถาบันมิใช่เพื่อประโยชน์ของสังคม มิใช่เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล ดังนั้นศาสนาจึงมีการหน้าที่สำคัญต่อสังคมส่วนรวม นั่นคือ ศาสนาทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวบุคคลเข้ากับกลุ่ม ทำให้ความเป็นปัจเจกบุคคลลดลง และเมื่อบุคคลประกอบพิธีกรรม จะก่อให้เกิดพลังในการรวมกลุ่ม สร้างความเป็นปึกแผ่น (Solidarity) เพื่อการอยู่รอดของกลุ่ม Durkheim ให้ความสนใจกับหน้าที่ทางสังคมของศาสนาในรูปแบบการประกอบพิธีกรรม ดังต่อไปนี้

1.3.1 ทำหน้าที่ในการเตรียมและจัดวินัย (A disciplinary and preparatory function) พิธีกรรมทางศาสนาจะสอนให้บุคคลมีระเบียบวินัย ออกันในการดำรงชีวิต เป็นการฝึกฝนและเตรียมบุคคลเข้าสู่ชีวิตสังคม

1.3.2 ทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวบุคคลเข้ากับสังคม (A cohesive function) พิธีกรรมทำให้บุคคลมารวมกัน เป็นการสร้างให้เกิดพลังในการรวมกลุ่ม เกิดการผนึกกันทางสังคม

1.3.3 ทำหน้าที่ในการผนวกและรื้อฟื้น (A revitalizing function) การประกอบพิธีกรรมเป็นการรักษาวัฒนธรรมทางสังคม ฟื้นฟูและสืบต่อวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ในสังคมตลอดไป

1.3.4 ทำหน้าที่สร้างคุณค่าและความรู้สึกในการดำรงชีวิต (A euphoric function) พิธีกรรมก่อให้เกิดความสุขในการมีชีวิตร่วมกัน บรรเทาความกดดันหรือความเศร้าโศกเสียใจ ตระหนักถึงผลของการเป็นสมาชิกในสังคม

ลักษณะพิเศษของพิธีกรรมตามแนวคิดของ Durkheim นั้นจะต้องแวดล้อมไปด้วยสิ่งที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ นั่นก็คือ สัญลักษณ์ (Symbol) ซึ่งจะต้องมีความหมายและอำนาจสามารถสั่งการและได้รับการเชื่อถือ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาจากการยอมรับและความเคารพร่วมกันของสังคม พิธีกรรมทางศาสนาจึงเปรียบเสมือนเป็นระเบียบในการปฏิบัติของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยที่มนุษย์เป็นผู้สร้างให้เกิดคุณค่าและความเคารพเชื่อถือนั้น

A.R. Radcliffe-Brown (1965) ให้คำอธิบายในเรื่องของพิธีกรรมไว้ว่า พิธีกรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ พิธีกรรมเป็นส่วนสำคัญในการดำรงอยู่ของสังคม เป็นกิจกรรมที่ร่วมกันทำตามกลุ่มประเพณีในโอกาสเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อสังคม จุดมุ่งหมายของพิธีเหล่านี้เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกร่วมกันของกลุ่มที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น Radcliffe-Brown อธิบายพิธีกรรม ความเชื่อ และเทพนิยายต่าง ๆ ของชาวอันดามัน (Andaman Islanders) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบศาสนาซึ่งมีหน้าที่เสริมสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม พิธีกรรมช่วยเสริมสร้าง "อารมณ์ร่วม" (collective emotions) และช่วยควบคุมความประพฤติของสมาชิกสังคม ให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พิธีกรรมมีหน้าที่ในการช่วยบำรุงรักษาความสามัคคีกลมเกลียวระหว่างสมาชิกสังคม ส่วนการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจนั้นเป็นหน้าที่รองลงมาของพิธีกรรม¹⁴ การที่จะทำความเข้าใจในความเชื่อได้อย่างละเอียดนั้นจำเป็นต้องศึกษาพิธีกรรมซึ่งถือว่าเป็นการกระทำทางศาสนา (Religious Action) Radcliffe-Brown ให้ความสำคัญกับสังคมมากกว่าปัจเจกชนมองสังคมเป็นระบบ อันมีองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ มากมาย แต่ละระบบย่อยจะทำหน้าที่ก่อให้เกิดการรวมตัวที่สอดคล้องสมบูรณ์

¹⁴A.R.Radcliffe-Brown, The Andaman Islander. (New York : Free Press, 1940) : 233-234. อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, มนุษย์กับวัฒนธรรม. (พระนคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2537), หน้า 29.

Clifford Geertz (1966) กล่าวถึงศาสนาและพิธีกรรมในฐานะที่เป็นระบบสัญลักษณ์ มนุษย์ได้อาศัยสัญลักษณ์ในการนิยามและเปลี่ยนแปลงเวลาและโลกให้เป็นแบบจำลองตามความคิดของตน ศาสนามีส่วนช่วยเสริมสร้างความรู้สึกให้มนุษย์ในการรับรู้โลกของความเป็นจริง อธิบายการดำรงอยู่ของธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต สัญลักษณ์ที่ถูกให้ความหมายในทางศาสนานั้นไม่ได้เป็นไปตามความเป็นจริงในตัวของสัญลักษณ์เอง แต่แฝงไว้ด้วยลักษณะของนามธรรม ซึ่งยากแก่การแปลความ สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การจัดระเบียบในสังคมมนุษย์ การเคารพบูชาสัญลักษณ์เป็นการเชื่อมโยงกับสิ่งที่ยากต่อการทำความเข้าใจ เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ความศรัทธาความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ถูกแสดงผ่านสัญลักษณ์ในรูปของประเพณีนิยม ปรัมปรา นิยาย อาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือแสดงความรู้สึกต่อความเชื่อ รูปแบบของสัญลักษณ์ในเชิงพิธีกรรมนั้นมีมาก เช่น สถานที่ วัตถุ ปรากฏการณ์ Geertz กล่าวว่า การแสดงออกในการเคารพบูชาสัญลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดจากการประสานกันทางจิตใจ ภาวะอารมณ์ ศีลธรรมของมนุษย์กับโลกทัศน์ของพวกเขา ซึ่งมีลักษณะเฉพาะในแต่ละสังคม ศาสนาในความหมายของ Geertz จึงหมายถึงระบบสัญลักษณ์ที่กระทำเพื่อเป็นการสร้างอำนาจให้คงอยู่และแพร่กระจายออกไป เป็นการจัดระเบียบมโนภาพต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ให้คำอธิบายเพื่อทำให้เกิดความศรัทธาโดยมีอารมณ์และแรงจูงใจเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเป็นจริงขึ้นในสังคม

จากแนวคิดทั้ง 3 แนวคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถนำมาสรุปเพื่อใช้ในการศึกษาดังต่อไปนี้

มัสยิดหรือเซะ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาอิสลาม มีความเป็นมาที่แสดงให้เห็นได้ในรูปของประวัติศาสตร์ ปรัมปรา นิยาย และเชื่อมโยงไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับมัสยิดแห่งนี้ การศึกษาครั้งนี้ "มองว่าปรัมปรา นิยาย พิธีกรรมนั้นสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อสภาพของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้โดยการตีความให้เข้ากับเงื่อนไขความเป็นไปในปัจจุบัน "ประเด็นการศึกษาอันว่าด้วยประวัติศาสตร์ปรัมปรา นิยาย พิธีกรรม ในระดับหนึ่งอาจมองได้ว่าเป็นการศึกษารูปแบบความพยายามของมนุษย์ในอันที่จะสร้างตีความและใช้อัตถ์ ให้เป็นประโยชน์ต่อสภาพของตนในปัจจุบัน"¹⁵ นั้นหมายถึง ปรัมปรา นิยาย

¹⁵ พรชัย ตระกูลวรณนท์, ปรัมปรา นิยาย/พิธีกรรม และชุมชนเงินในไทย. วารสาร ศิลปวัฒนธรรม 10 (กุมภาพันธ์ 2532) :38-48

พิธีกรรม มีความเกี่ยวข้องและนำไปสู่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ โดยคำนึงถึงเงื่อนไขความเป็นไปในอดีตและปัจจุบัน

ภาวะที่เกิดการแข่งขันระหว่างกลุ่มอำนาจ พลังแห่ง "อดีต" ไม่ได้ถูกใช้เพื่อสร้างภาวะสมดุลย์ ทว่าแต่ละกลุ่มต่างก็อาศัยปรัมปรานิยาย (พลังของอดีต) ชุดต่าง ๆ เข้ามาอ้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มตนเพื่อช่วงชิงอำนาจสิทธิประโยชน์ทางสังคม แม้ในสังคมที่สงบเรียบร้อยก็มิได้หมายความว่า จะมีปรัมปรานิยายอยู่เพียงชุดเดียว ทว่ากลุ่มต่าง ๆ อาจสร้างและใช้ปรัมปรานิยายชุดต่าง ๆ ในการอ้างสิทธิส่วนแบ่งแห่งผลประโยชน์ทางสังคมอันเป็นการคานอำนาจระหว่างกันซึ่งก็ทำให้เกิดสมดุลย์ทางสังคมและรักษาระเบียบกฎเกณฑ์ไว้ได้¹⁶

ส่วนเรื่องของพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากพิธีกรรมส่วนหนึ่งนั้นเมื่อก่อนมาจากปรัมปรานิยายและมีหน้าที่สำคัญในการสืบทอดเรื่องราวในปรัมปรานิยายให้ดำรงอยู่เผยแพร่ออกไป สะท้อนความเชื่อที่มีอยู่ในปรัมปรานิยายให้ปรากฏออกมาอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์โดยก่อให้เกิดพลังในการรวมกลุ่ม สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคม และก่อนที่จะเชื่อมโยง ปรัมปรานิยาย พิธีกรรมเข้าสู่ประเด็นปัญหาความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์นั้น ควรจะพิจารณาถึงลักษณะสำคัญทางชาติพันธุ์ที่สามารถแสดงให้เห็นความแตกต่าง ตลอดจนการรวมกลุ่มของสมาชิกในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ อันจะก่อให้เกิดเอกลักษณ์ แสดงให้บุคคลที่อยู่ภายในและภายนอกกลุ่มแยกแยะได้อย่างชัดเจนว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใด โดยลักษณะดังกล่าว สามารถพิจารณาได้จาก

1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ปรัมปรานิยายที่กล่าวถึงเรื่องราวต้นกำเนิดการมีบรรพบุรุษร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์
2. ศาสนา การประกอบพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลในกลุ่มปฏิบัติร่วมกัน
3. ภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 42.

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Richard B. Davis, (1984) ศึกษาชาวไทยภาคเหนือที่จังหวัดน่านในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปรัมปรานิยายกับพิธีกรรม ต้องการค้นหาตัวแบบที่เหมาะสมกับความคิดและพิธีกรรมของชาวไทยภาคเหนือ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากชาวสยาม ชาวไทยภาคเหนือเรียกตัวเองว่า "คนเมือง" มีวัฒนธรรมเป็นของตัวเองก่อนที่วัฒนธรรมของชาวสยามจะแพร่เข้ามา นอกจากจะนับถือศาสนาพุทธแล้ว คนเมืองยังมีความเชื่อในเรื่องภูตผีวิญญาณ ดังปรากฏในปรัมปรานิยายและพิธีกรรม จากการศึกษาปรัมปรานิยายของคนไทยภาคเหนือ พบว่า ที่มาของพิธีกรรมทางศาสนาบางอย่างนั้นมาจากปรัมปรานิยาย เช่น เรื่องของเจ้าชายทิงโอรสขุนเทือง สอนให้ชาวบ้านสานไม้ไผ่เป็นรูปตาเหยี่ยวหรือที่เรียกว่า "ตาแอก" สำหรับดูแลที่นาแทนเหยี่ยวที่ถูกเทพารักษ์สาบให้ถึงแก่ความตาย ต่อมากลายเป็นประเพณีสร้างตาเหลว ประเพณีนี้เป็นส่วนหนึ่งของพิธีแรกนาขวัญที่เรียกว่า "แอกนา" หรือปรัมปรานิยายเรื่องเจ้าแม่โพสพที่เกี่ยวกับพิธีสู่ขวัญแม่โพสพ นอกจากนี้ปรัมปรานิยายยังสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างทางสังคมของคนเมือง เช่น การสืบเชื้อสายทางแม่ แบบแผนการตั้งที่อยู่อาศัย ผู้ศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับสังคมและจักรวาลของคนเมืองในเรื่อง คู่ของสิ่งตรงกันข้ามทั้งในแนวตั้งและแนวนอนคือ สูง-ต่ำ ชาย-ขวา โดยแสดงให้เห็นในพิธีกรรมและชีวิตประจำวัน เช่น เด็กต้องนั่งต่ำกว่าผู้ใหญ่ เจ้าสาวต้องอยู่ทางซ้ายมือของเจ้าบ่าวในพิธีแต่งงาน เป็นต้น Davis สรุปถึงปรัชญาของคนเมืองในปรัมปรานิยายและพิธีกรรมว่า มีการแบ่งหน้าที่กัน พิธีกรรมมีการปฏิบัติในเรื่องของการแบ่งประเภทคู่ของสิ่งตรงกันข้าม ในขณะที่ปรัมปรานิยายมีรูปแบบที่ไม่เป็นไปตามหลักตรรก เพื่ออธิบายความแตกต่างที่เกิดขึ้น พิธีกรรมเป็นสิ่งที่ให้ความรู้ในทางตรงกันข้าม ในขณะที่ปรัมปรานิยายทำหน้าที่เชื่อมโยง

พรวชัย ตระกูลวรานนท์ (2530) ศึกษาปรัมปรานิยายและพิธีกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงรูปแบบ โครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคมที่อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มุ่งประเด็นไปที่ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องราวของการสร้างและตีความในแง่ของการใช้อดีตให้เป็นประโยชน์ต่อสภาพเงื่อนไขในปัจจุบันด้วยการเชื่อมโยงปรัมปรานิยายและพิธีกรรมเข้ากับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ จากการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนวังทองแห่งนี้ ผู้ศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายในเขตอำเภอวังทอง ต่าง

พยายามใช้ปรัมปรานิยายและพิธีกรรมของตนมาใช้สร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มของตนเอง เพื่อช่วงชิงอำนาจสิทธิประโยชน์ทางสังคม และกลุ่มที่สามารถสร้าง ใช้ประโยชน์และรักษา พิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับปรัมปรานิยายในกลุ่มของตนเท่านั้นที่จะสามารถตัดดวงผล ประโยชน์จากการอ้างสิทธินั้นได้

ภิกษุ โขติกัณฑะ (2531) ศึกษาหน้าที่ในทางสังคมของปรัมปรานิยายตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน โดยการนำปรัมปรานิยายเรื่องแถนมาอธิบายลักษณะวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอีสานในเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรม เนื้อหาสาระของปรัมปรานิยายในเรื่องแถน เป็นการอธิบายโลก และจักรวาลใน โลกทัศน์ของชาวอีสาน ซึ่งมีความเชื่อว่าสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายในโลกมีแถน เป็นผู้สร้าง แถนสามารถบันดาลให้เกิดความเป็นไปกับมนุษย์ได้ทั้งคุณและโทษ ในขณะเดียวกัน ปรัมปรานิยายเรื่องแถนยังเป็นที่มาของการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีบุญบังไฟ พิธี สะเดาะเคราะห์ แก้ก่าเล็ดหลวง นอกจากนี้ปรัมปรานิยายยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในดินแดนอีสานในเรื่องของการสร้างสังคมให้เป็นปึกแผ่น การควบคุมสังคมทำให้เกิดความสงบสุข ตลอดจนแนวทางการดำเนินชีวิตในเรื่อง "ฮิตสิบสองคองสิบสี่" เมื่อพุทธศาสนาแพร่เข้ามาถึง ดินแดนแห่งนี้ ความเชื่อในเรื่องแถนก็ได้สูญสลายไป แต่เกิดการผสมผสานกันเป็น พุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ดังเช่นในปัจจุบัน

อาภรณ์ อุกฤษณ์ (2529) ศึกษาการดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรม พิธีกรรมมีส่วน ทำให้ความเชื่อดำรงอยู่ได้ เป็นการตอกย้ำความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ฝังแน่นอยู่ในสังคม ยกตัวอย่างกรณีการทรงพระ เนื่องในวันเกิดพระปิ่นเกล้า ที่จังหวัดกระบี่ในฐานะที่เป็นศาสนา และความเชื่อแบบพื้นบ้านในกลุ่มชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ในงานมีการจัดแบ่งพิธีกรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทการแสดงอภิเษก พิธีกรรมความเชื่อและประเภทของการทำบุญ จากการศึกษาพบว่า พิธีทรงพระนอกจากจะเป็นการเซ่นไหว้พระปิ่นเกล้าและหาเงินทุนเพื่อนำไปปฏิสังขรณ์ศาลเจ้าแล้ว วัตถุประสงค์หลักนั้นเป็นการสร้างความเชื่อและความศรัทธาต่อผู้ที่มาร่วมในงานพิธีมุ่งหวังเผยแพร่ศาสนา อบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนและผลจากการวิเคราะห์ พิธีกรรมในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า การที่จะล่วงรู้บทบาทและหน้าที่ของความเชื่อและพิธีกรรมนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงภาวะแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงภาวะแวดล้อมทางสถานที่และ เวลาด้วย

สมบูรณ์ สุขสำราญ (2530) ศึกษาความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีนในเขตทรงวาดและสำเพ็ง กรุงเทพมหานคร การที่ชาวจีนเป็นชนส่วนน้อยอพยพมาจากเมืองจีนและอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มนั้น มีเหตุผลทางด้านจิตวิทยา เพื่อที่จะสร้างความรู้สึกของการเป็นกลุ่มเป็นพวกพ้องเดียวกันสามารถทำได้โดยการธำรงรักษาวัฒนธรรมจีนไว้ทะเล และเพื่อความ เป็นเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน การธำรงเอกลักษณ์ของชาวจีนนี้มุ่งประเด็นไปที่ความเชื่อ เพราะความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลต่อโลกทัศน์ พัฒนาการของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมนุษย์ เป็นอย่างมาก ความเชื่อทางศาสนานั้นสามารถแสดงออกได้เป็นรูปธรรมในเรื่องของการประกอบพิธีกรรม โดยพิธีกรรมทำให้สามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ (Supernatural) ระบบความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนในประเทศไทยมีลักษณะของการผสมผสานความเชื่อระหว่างพุทธศาสนา การบูชาบรรพบุรุษ ลัทธิเต๋าและขงจื้อ ซึ่งค่อนข้างสอดคล้องและไม่แตกต่างกันเท่าใดนักกับโลกทัศน์และความเชื่อของไทย ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ความเชื่อของชาวจีนผสมผสานกลมกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมไทยได้โดยง่าย ประกอบกับลักษณะทางชาติพันธุ์ของชาวไทยและจีนก็มีความคล้ายคลึงกัน

ไฉน สันสกุล (2535) ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มอญที่ชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี โดยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะคือ การธำรงชาติพันธุ์และการผสมผสานกลมกลืน พบว่าชาวมอญที่บางขันหมากยังคงมีวัฒนธรรมบางส่วนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งพิจารณาจากภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี การสืบทอดทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเอกลักษณ์ขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนทางด้าน การผสมผสานกลมกลืน ชาวมอญบางขันหมาก มีการผสมผสานกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยมีลักษณะทางกายภาพ การนับถือศาสนา การประกอบอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญในการผสมผสาน นอกจากนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการผสมผสานชนกลุ่มน้อย ในแง่ของการปกครอง ให้เกิดความเข้มแข็งอันเดียวกันขึ้นในสังคมไทย

ปิยนาด บุณาค (2534) ศึกษาชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับนโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยช่วงตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 จนถึงวิกฤตการณ์ทางการเมืองในพ.ศ. 2516 เพื่อเป็นการร่ายแก่การทำ ความเข้าใจ ผู้ศึกษาจึงแบ่งเหตุการณ์ทั้งหมด

ออกเป็น 4 ระยะ นโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยต่อจังหวัดชายแดนภาคใต้มุ่งเน้นไปที่ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และความเป็นเอกภาพของประเทศ แต่ในช่วงตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษานั้น ปรากฏว่ามีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นมากมาย และปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินนโยบาย คือ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ทำให้ชาวไทยมุสลิมมีความรู้สึกแตกต่างไปจากชาวไทยส่วนใหญ่ นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้เสนอแนวทางการดำเนินนโยบายของรัฐควรสอดคล้องกับเวลาและสถานการณ์ อีกทั้งควรได้มีการศึกษาทบทวนนโยบายที่ผ่านมาในอดีตอย่างละเอียด เพื่อเป็นประโยชน์ในการกำหนดและดำเนินนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2535) ศึกษาเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงที่มีสยิดกรือเซะของชาวมุสลิม เมื่อปีพ.ศ.2532-33 ในบทความเรื่อง *Kru-ze : A Theatre for Renegotiating Muslim Identity* นำเสนอแนวคิดและข้อมูลที่แตกต่างไปจากการศึกษาที่แล้มา** ผู้ศึกษาทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากปริမ်ปรานิยาย ตำนาน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่มีความเกี่ยวข้องกับมัสยิดกรือเซะ ตลอดจนการอ้างอิงประวัติศาสตร์เพื่อสิทธิประโยชน์แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถอธิบายถึงปัจจัยสำคัญอันนำไปสู่การชุมนุมประท้วง เช่น การสร้างประวัติศาสตร์กรือเซะอย่างเป็นทางการขึ้นโดยหน่วยงานราชการของไทย โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากปริ่มปรานิยายชาวจีน และหลีกเลี่ยงที่จะใช้เรื่องราวจากชาวมุสลิม การเผยแพร่ประวัติศาสตร์ดังกล่าวเพื่อรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อันก่อให้เกิดการทำลายคุณภาพระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์มุสลิมและจีน จากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปีตตานี เมื่อมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยใช้เรื่องราวในปริ่มปรานิยายเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ซึ่งขัดกับหลักความเชื่อถือศรัทธาในศาสนาอิสลาม สิ่งนี้กลายเป็นการบดบังเอกลักษณ์อันโดดเด่นของชาวมุสลิมในปัตตานีที่เคยมีมา ดังนั้น การชุมนุมประท้วงที่กรือเซะจึงเปรียบเสมือนเป็นละครฉากหนึ่งแสดงให้สังคมไทยและชาวจีนได้รับรู้ถึงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของมาเลย์มุสลิมอีกครั้งภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปีตตานี อย่างไรก็ตาม ศาสนา เศรษฐกิจ

**โปรดดูงานศึกษาของ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2527) ซึ่งศึกษาเรื่องราวของชาวมุสลิมในช่วงเวลา 2519-2524

และการเมืองยังคงเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กัน อันนำไปสู่ความพยายามทำความเข้าใจในปัญหาได้ดียิ่งขึ้น

สุรินทร์ พิศสุวรรณ (2527) ศึกษาถึงปัญหาทัศนคติทางการเมืองของผู้นำและผู้กำหนดนโยบายของรัฐต่อชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งและส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของชนส่วนน้อย ในบทความเรื่องเงื่อนไขทางการเมืองที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษาพยายามวิเคราะห์ลักษณะการต่อสู้ของรัฐในการผสมผสานชนส่วนน้อยเพื่อความมั่นคงและเอกภาพและความมั่นคงของรัฐ ภายใต้เงื่อนไขทางการเมืองในการขยายอำนาจรัฐเหล่านี้ไปสู่การจัดตั้งขบวนการชาตินิยม โดยมีศาสนาเป็นพื้นฐาน ด้วยการยึดมั่นในหลักศาสนา พิธีกรรมและมีแนวโน้มที่จะดำเนินไปสู่ความเคร่งครัดทางศาสนามากยิ่งขึ้น และในท้ายที่สุดผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างทางสังคมและการเมืองเพื่อเสริมสร้างการยอมรับและความไว้วางใจต่อกันมากขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนในท้องถิ่น

สมมติฐานในการวิจัย

1. ปรีมปราณียายมีบทบาทสำคัญในการดำรงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์
2. การรับรู้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์โดยผ่านทางปรีมปราณียายเป็นตัวกำหนดโครงสร้างและรูปแบบความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งชาวจีนและมาเลเซียมุสลิม
3. ปัจจัยภายนอกมีส่วนทำให้โครงสร้างสัดส่วนของปรีมปราณียายสะท้อนวัฒนธรรมมาเลย์ และวัฒนธรรมจีนให้มีลักษณะเป็นไปดังเช่นปัจจุบัน

ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งประเด็นความสนใจไปที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับปรีมปราณียายเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว และปรีมปราณียายเมืองปัตตานี ดังนั้นจึงกำหนดพื้นที่ในการทำการศึกษาไว้ 2 แห่ง ประกอบด้วยชุมชนของชาวจีนในเขตอำเภอเมือง คือ บริเวณศาลเจ้าเล่งจูเกียง ถนนอาเนาะรู และชุมชนถิ่นที่อาศัยของชาวมลายูมุสลิม ซึ่งมีชาวมุสลิมเชื้อสายจีนอาศัยรวมอยู่ด้วย บริเวณบ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลูโล๊ะ ทั้งสองบริเวณนั้นนอกจากจะเป็นชุมชน

ที่อาศัยแล้วยังเป็นสถานที่ตั้งของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อจากปรัมปรานิยาย อันได้แก่ รูปจำลอง เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ประดิษฐานในศาลเจ้าเล่งจูเกียงและวังซุ้ย (หลุมฝังศพ) เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว มีสถิตกรือเซะซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกันคือ ตำบลตันหยงลูโละ ห่างจากตัวเมืองปัตตานีออกไป ประมาณ 6 กิโลเมตร

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ปรัมปรานิยาย (Myth) หมายถึง เรื่องราวที่เกี่ยวกับสิ่งเร้นลับมหัศจรรย์เหนือความจริง เนื้อหามุ่งตอบคำถามเกี่ยวกับต้นกำเนิดของสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติจากการตั้งข้อสังเกตและพยายามหาเหตุผลมาอธิบาย จากมโนภาพความนึกคิดของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย การผูกเรื่องราวส่วนใหญ่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีความลึกลับ หรือเป็นที่มาของความเชื่อและพิธีกรรม

ชาติพันธุ์ (Ethnicity) หมายถึง การเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ ซึ่งมีวัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกันและเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน โดยสมาชิกเหล่านั้นมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของกลุ่มตน และต้องการที่จะรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มไว้ ทำให้มีลักษณะที่โดดเด่นสามารถแยกแยะหรือชี้เฉพาะลงไปได้ว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มใดหรือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อะไร

มาเลย์มุสลิม (Malay Muslim) หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์เชื้อสายมาเลย์ อาศัยอยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศไทย มีวัฒนธรรมมาเลย์และศาสนาอิสลามเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ใช้ภาษามาเลย์ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น พวกเขาถือเป็นชนส่วนใหญ่ในจังหวัดปัตตานี

ชาวจีน (Chinese) หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์เชื้อสายจีน เป็นชนส่วนน้อยของจังหวัดปัตตานี มีชนบทธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นของตนเองผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ระบบความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนที่นี่เป็นการผสมผสานความเชื่อระหว่างพุทธศาสนา การบูชาบรรพบุรุษ ลัทธิขงจื้อ เต๋า และเทพเจ้าท้องถิ่น คือ เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

จิตใจที่สำคัญ การศึกษาครั้งนี้เลือกทำการศึกษาเฉพาะชาวจีนในเขตอำเภอเมืองที่มีความเคารพศรัทธาเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณโดยรอบที่ตั้งของศาลเจ้าเล่งจูเกียง ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว

มุสลิมเชื้อสายจีน (Chinese Muslim) หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นผลมาจากการเข้าสู่กระบวนการผสมผสานกลมกลืนของชาวจีนกับชาวมลายู โดยการแต่งงานนับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษาและปฏิบัติตามวัฒนธรรมมาเลย์ มีวิถีชีวิตแยกเช่นเดียวกับชาวมลายูมุสลิม ผู้คนในท้องถิ่นมีความเชื่อและยอมรับว่าชาวมุสลิมเชื้อสายจีนคือพวกที่สืบเชื้อสายมาจาก ลิ้มเต้าเคียน และลิ้มกอเหนี่ยว ชาวมุสลิมเชื้อสายจีนอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ณ บริเวณชุมชนหมู่บ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลูโละ จังหวัดปัตตานี

วิธีการศึกษาและวิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการศึกษาในครั้งนี้ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. เก็บรวบรวมและค้นคว้าเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของปรัมปราณิยาย ความเป็นมาของรัฐปัตตานี กลุ่มชาติพันธุ์ นิธิกรรม ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา
2. เก็บข้อมูลภาคสนามบริเวณชุมชนที่อาศัยของชาวมลายูมุสลิมและชาวจีนตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัย ซึ่งจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน ประวัติความเป็นมา ปรัมปราณิยาย วิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ ตลอดจนในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์
3. นำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมเพื่อทำการวิเคราะห์ โดยใช้ทฤษฎีและแนวคิดตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในข้างต้น

สำหรับเทคนิควิธีการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านมานุษยวิทยาซึ่งจะพอนำมากล่าว โดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้คือ

1. การสังเกตการณ์ จะใช้ทั้งแบบที่มีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ทั้งนี้ขึ้นกับสถานการณ์และความเหมาะสมที่เอื้ออำนวยให้กับการเก็บข้อมูล

2. การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ในลักษณะของการพูดคุยกับชาวบ้านทั่วไป นักท่องเที่ยวที่มายังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นแม่สยิต ศาลเจ้าหรือฮวงซุ้ย และผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key Informant) ที่อยู่ในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความรู้และให้ข้อมูลความเป็นไปของชุมชนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลในด้านประวัติความเป็นมา ปรัมปรานิยาย ความเชื่อ พิธีกรรม ถือเป็นข้อมูลหลักในการเก็บรวบรวมครั้งนี้

3. เทคนิควิธีการอื่นๆ ที่สามารถทำให้ได้ข้อมูลอย่างสะดวกรวดเร็วและมีความละเอียดมากพอสมควร เช่น การถ่ายรูปสไลด์ การใช้เทปบันทึกเสียง เป็นต้น การใช้อุปกรณ์เหล่านี้จะช่วยให้การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ตีความ เป็นไปอย่างถูกต้องและแม่นยำยิ่งขึ้น

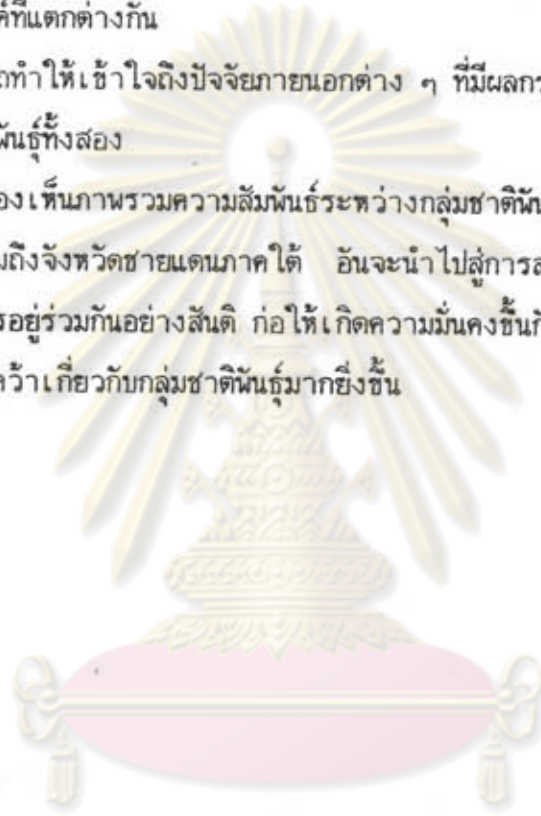
การดำเนินการ

การศึกษาวิจัยจะใช้เวลาทั้งหมด 10 เดือน คือตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-พฤศจิกายน พ.ศ. 2536 โดยแบ่งระยะเวลาในการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

- ระยะที่ 1 เข้าร่วมพิธีงานเทศกาลสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ รวบรวมเพื่อนำเสนอสอบ โครงร่างวิทยานิพนธ์
ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-เมษายน เป็นเวลา 3 เดือน
- ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลภาคสนามที่จังหวัดปัตตานี ศึกษาชุมชนโดยการพูดคุย สัมภาษณ์ และสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชน ตลอดจนปริมาณนักท่องเที่ยว ผู้ที่ศรัทธา ณ บริเวณแม่สยิต ฮวงซุ้ยและศาลเจ้า
ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม เป็นเวลา 4 เดือน
- ระยะที่ 3 ทบทวนและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป วิเคราะห์และสรุปข้อมูลในการศึกษาคครั้งนี้
ตั้งแต่เดือนกันยายน-พฤศจิกายน เป็นเวลา 3 เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถทำให้เข้าใจถึงพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีนและมาเลย์มุสลิม
2. ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของปรัมปรานิยายที่อาจถูกสร้างขึ้นมาจากวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน
3. สามารถทำให้เข้าใจถึงปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์และการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสอง
4. ทำให้มองเห็นภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสอง และสภาพท้องถิ่นของจังหวัดปัตตานีรวมถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันจะนำไปสู่การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ก่อให้เกิดความมั่นคงขึ้นกับประเทศชาติ และเป็นแนวทางให้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย